

Sadržaj

Događaji

Saopćenja za javnost

Mediji o medijima

Konkursi

Linija za pomoć novinarima

Mržnja je uvijek ista, samo su nijanse u stilu i obimu nepismenosti drugačije

Piše: Kristina Ljevak

Kad se „sedma sila“ nađe na meti silnika

Piše: Faruk Durmišević

Zaštita medijskih radnika u krivičnim zakonima je od javnog interesa

Piše: Senad Pizović

Šta kaže struka, a šta politika: Od prijedloga za oštrije kazne do „šta vam vrijedi kad vas neko prebije“

Uvodnik

Krivični zakoni i zaštita novinara: Može li se mrziti i napadati bez posljedica???

Bosna i Hercegovina je država za koju mnogi pravni eksperti znaju s ponosom reći da ima neke od najbolje napisanih zakona u Evropi, pa i šire. Premda u mnogim segmentima još uvijek debelo kasnimo za zemljama Evropske unije, zahvajući sveobuhvatnoj, višegodišnjoj reformi pravosuđa i uz svesrdnu podršku međunarodne zajednice, većina naših zakona usklađena je sa, kako to volimo kazati, „evropskim vrijednostima“. Problem je, naravno, u tome što živimo u državi u kojoj se ne poštuju čak ni presude ustavnih sudova, pa se shodno tome ni mnogi detaljno i precizno razrađeni i napisani zakoni u praksi gotovo nikada ne implementiraju. Takav je, recimo, slučaj sa govorom mržnje.

Prema Krivičnom zakonu BiH, za širenje nacionalne i vjerske mržnje može se izreći kazna od tri mjeseca do tri godine zatvora, dok je u entitetima i Brčko Distriktu za ovakva djela moguće izreći i petogodišnju kaznu zatvora. Pred sudovima u BiH do sada je izrečena tek nekolicina uslovnih kazni za izazivanje nacionalne, vjerske ili rasne netrpeljivosti na internetu. Za govor mržnje izrijeком gotovo niko nije osuđen - posebno ne kada je takav govor usmjeren prema novinarima, koji su jedna od njegovih najčešćih „meta“. Među rijetkim izuzecima je presuda Opštinskog suda u Visokom iz 2016. godine kada je Elvin Kriještorac osuđen na godinu dana zatvora zbog prijatnji, ugrožavanja sigurnosti i govora mržnje prema blogerici Irmi Antoniji Plavčić. Pravnici navode da je razlog za tako mali broj procesuiranja ovakvih slučajeva taj što u zakonima nije precizno definisano šta se sve podrazumijeva pod govorom mržnje, pa se rijetko ko usuđuje upustiti u tu „maglovitu“ zonu..

Kao nestranačku kandidatkinju i osobu iz struke, Naša stranka, članica koalicije koja je formirala aktuelnu Vladu Kantona Sarajevo, novinarku Kristinu Ljevak je 28. maja 2019. imenovala za vršiteljicu dužnosti direktorice Javnog preduzeća Televizije Kantona Sarajevo. Od tada do danas, govor mržnje u dijelu medija i javnosti adresiran novoj v.d. direktorice TVSA ne prestaje.

Događaji

5.9.2019.

[Platforma Mapiraj.ba: Po prvi put u BiH Bijela knjiga ljudskih prava](#)

4.9.2019.

[Portparol – državni službenik, novinar i urednik](#)

28.8.2019.

[Ministar Katica: MUP KS će se uključiti u projekat Udruženja BH novinari](#)

22.8.2019.

[Jedinstvena metodologija za praćenje napada na novinare i sudskih postupaka protiv medija](#)

21.8.2019.

[Parlamentarni zastupnik Arnaut: Bh. političarima otežati da tuže novinare za klevetu](#)

17.7.2019.

[Dodijeljena Međunarodna nagrada za slobodu medija](#)

16.7.2019.

[ACCOUNT novinarska nagrada; CIN i Šurlan dobitnici nagrada za najbolje izvještavanje o korupciji](#)

Saopćenja za javnost

31.8.2019.

[BH novinari pozivaju na poštovanje ljudskih prava LGBTQ osoba i novinarske etike](#)

29.8.2019.

[Regionalna platforma: Omogućiti novinarima da bezbjedno izvještavaju sa sportskih događaja](#)

23.8.2019

[Regionalna platforma: Hitno procesuirati online prijetnje i verbalno nasilje nad Martinom Mlinarević](#)

25.7.2019.

[BH Novinari: Nacionalistička hajka i politički pritisci na TV SA i Kristinu Ljevak](#)

23.7.2019.

[BH Novinari: Hitno zaustavite političke pritiske na RTV Zenica!](#)

Mediji o medijima

26.8.2019.

[Godinu dana nakon pokušaja ubistva novinara Vladimira Kovačevića motiv i nalogodavci i dalje nepoznati](#)

23.8.2019.

[Vrijeme je da se pređe s „Mišljenja na djela“ / Zaštita medijskih sloboda i novinara](#)

Za bilten E-novinar Kristina Ljevak piše o linču kroz koji prolazi i o govoru mržnje koji nije zaobišao ni njene kolegice, a koji nikada nije sankcioniran.

Kada je u pitanju zaštita novinara kako od verbalnih, tako i od fizičkih napada, inicijative za promjenu krivičnih zakona aktuelne su i u Federaciji i u Republici Srpskoj. U ovom broju E-novinar donosimo tekst o tome šta o ovim inicijativama kaže struka, a šta politika. Predstavljamo i inicijative za izmjene krivičnih zakona BiH, entiteta i Brčko Distrikta koje je Udruženje BH novinari uputilo svim nadležnim institucijama i predstavnicima političkih partija.

Novinar Federalne televizije Faruk Durmišević za naš bilten podsjeća na neke od najpoznatijih slučajeva napada na novinare posljednjih godina u Bosni i Hercegovini i piše o tome kakvi su bili ishodi ovih priča te šta bi nam mogle donijeti izmjene krivičnih zakona.

Razgovarali smo i sa novinarom BN televizije Vladimirom

Kovačevićem zbog čijeg je brutalnog premlaćivanja, okarakterisanog kao pokušaj ubistva, Okružni sud u Banjoj Luci nedavno na četiri godine zatvora osudio Marka Colića. Za drugim osumnjičenim Nedeljkom Dukićem i dalje se traga, no indikativno je da do danas nisu otkriveni motivi, niti nalogodavci napada na Kovačevića.

Odredbe postojećih krivičnih zakona za naš bilten analizirao je advokat Senad Pizović, koji pojašnjava zašto je zaštita medijskih radnika u krivično-pravnom okviru od javnog interesa. Sa namjerom da dobijemo pravno tumačenje kada su u pitanju bh. krivični zakoni i zaštita novinara, kontaktirali smo još desetak sudija i advokata i zamolili ih da nam napišu svoj komentar. Zanimljivo, niko od njih nije želio pisati o ovoj temi, a najčešće opravdanje bilo je da „ne poznaju dovoljno materiju“ te da iskustva sa novinarima imaju samo u parničnim postupcima. Možda nam i to govori da je došlo vrijeme za neke promjene u ovoj oblasti kako u samoj legislativi, tako i u tužilačkoj i sudskoj praksi.

Maja Radević, urednica biltena E-novinar

Mržnja je uvijek ista, samo su nijanse u stilu i obimu nepismenosti drugačije

Piše: Kristina Ljevak

Bile su moje kolegice profuknjače, polovnjače, željeli su se političari kupati u njihovim plavim očima. Bile su i kurve i strane plaćenice. Zanemarivale su im se sve profesionalne reference, većini njih i ozbiljan ratni reporterski staž te činjenica da su se bavile nekim od najvećih bosanskohercegovačkih političkih, kriminalnih (ako treba odvajati) i inih afera, da su iz postelje, skoro pa u pidžami, odlazile da izvještavaju uživo iz Beograda nakon hapšenja Karadžića, da su pratile ne samo „domaći“, nego i druge ratove uživo. Kada bi profesionalno napredovale, nerijetko bi to bilo dovedeno u vezu sa muškom ljubavničkom podrškom. Jer, šta je žena s petljom, da ne kažem nečim drugim, bez muškarca na Balkanu.

Nikada niko nije bio procesuiran za govor mržnje, poziv na linč i klevete koje su bile adresirane mojim kolegicama - novinarkama i urednicama.

Ženi (ni)je mjesto u novinarstvu

Isključivo pišem o ženama ovoga puta, ali ne zaboravljam činjenicu da ni muškarcima u profesiji, a mislim na one od digniteta, u ovoj nesretnoj zemlji, gdje smo novinarstvo dobrano umotali u blato, nije bilo lako. Ali je uvijek lakše tim istim blatom pogoditi ženu. Njoj svakako nije ni mjesto u novinarstvu, na javnoj sceni, na bilo kom mjestu daljem od šporeta i sitne dječice. Nedavno su kolegici Daliji Hasanbegović Konaković zamjerali na diplomi sa katoličkim predznakom. Ako se ne varam, ona je nakon te „inovjerne“, stekla i neke međunarodne. Najbolje bi, po njima, bilo da Dalija nema nikakvu diplomu, da je pored pomenutog šporeta uz sitan vez, a ne jedno od zaštitnih lica prestižne televizijske kuće. Dodatni problem na primjeru Dalije Hasanbegović Konaković je percipiranje nje isključivo kao supruge jednog političara, uskraćivanje prava da žena bude suverena, da je se vrednuje kroz vlastite profesionalne rezultate, da u najkraćem bude ličnost, a ne supruga.

Od mulja u koji su mene trenutno smjestili, ja sam bila skoro dvije decenije daleko, za razliku od mojih kolegica, političkih novinarki. Obožavala sam umjetnost, ali sam znala da nemam dovoljno discipline za solističku pijanističku karijeru te da moj temperament jedino može da se uklopi u dinamiku novinarskog rada. I onda sam dvije ljubavi spojila u jednu, novinarski prateći umjetničke događaje. A tamo je lijepo, i tamo si zaštićena. Radiš intervju s Jergovićem, Hemonom, pokojnim Predragom Lucićem ili Borkom Pavićević, časkaš s Borom Čosićem o smislu postojanja, odeš u sretna vre u Cannes, Veneciju... Svaki susret s ljudima koji su postigli vrhunske rezultate u umjetničkim oblastima kojima se bave te oplemeni. Nešto naučiš.

Onda je 2008. godine počeo moj ozbiljniji aktivistički LGBT angažman. I to je, uprkos borbi koju vodimo, bio prostor sigurnosti, istomišljeničkog okruženja, spoznaje da si na pravoj strani i da ako ništa drugo, činiš bolje za one koji/é dolaze. S obzirom na to da oni/e koji/e napadaju najčešće nisu pogledali pozorišnu predstavu, a kamoli emisiju iz kulture, nisam im bila u fokusu ni zbog aktivizma. Bili smo daleko, kao što smo i danas, i ja sam ona ista osoba koja sam bila i prije imenovanja na poziciju vršiteljice dužnosti direktorice Televizije Kantona Sarajevo. Ali je nevolja što više ne pišem o knjigama koje treba pročitati ili predstavama koje treba pogledati, nego najavljujem angažman nezavisne revizorske komisije koja treba utvrditi regularnost poslovanja u vrijeme vladavine onih koji su sada u opoziciji.

„Linč koji preživljavam, a koji dolazi iz desničarskih medija i pojedinaca/ki desničara najprije je kreiran na osnovu imena i LGBT aktivizma“

Konkursi

Video snimatelj/Montažer (m/ž)
Rok za prijavu: 9.9.2019.
[Detalji](#)

Tehničar za audio-video i light (m/ž)
Rok za prijavu: 7.7.2019.

[Detalji](#)

Linija za pomoć novinariima

Aktuelni slučajevi:

1. Nermin Demirović, novinar „Dnevni avaz“, Prijetnje/pritisci

– U inbox facebook messenger-a od strane osobe Alen Tešić upućene su prijetnje novinaru „Dnevnog avaza“ Nerminu Demiroviću. Linija za pomoć novinariima uputila je dopis Policijskoj stanici Centar, Sarajevo da ispituju prijavljene prijetnje. Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo nam je dostavilo informaciju da su predmet dostavili Kantonalnom tužilaštvu Sarajevo na postupanje. Poslali smo upit Kantonalnom tužilaštvu Sarajevo (26.08.2019.) Odgovor KT Sarajevo da je predmet oformljen pod brojem T09 0 KTA 0146197 19 i da još nije donijeta konačna tužilačka odluka (02.09.2019.)

2. Meliha Smajkić, novinka Dnevni avaz, Fizički napad

- Dok je fotografisala mesnicu „Husić“ na koju je bačena eksplozivna naprava, novinarki Melihi Smajkić prišao je vlsnik mesnice i uz zavrtnje ruke prisilio je da fotografije izbriše. Linija za pomoć novinariima uputila je Policijskoj upravi Mostar zahtjev da se istraži slučaj. Upravni odbor BHN izdao je Saopćenje za javnost. MUP HNK poslali smo dopis povodom istupa pripadnika MUP HNK koji je javno iznio da ne treba istraživati slučajeve napada na novinare. Policijska uprava Mostar nas je obavijestila da je napadač Merdanisu Husiću napisan prekršajni nalog radi narušavanja javnog reda i mira i kažnjen je novčano kaznom u iznosu od 400,00 KM (18.06.2019.) Ured komesara MUP HNK nas je obavijestio da je protiv policijskih službenika MUP-aHNK pokrenut stegovni postupak sukladno važećim Zakonskim odredbama (27.06.2019.)

3. Avdo Avdić, novinar Magazin Žurnal, Politički pritisci

- Ruski ambasador u BiH Petar Ivancov gostujući na N1 televiziji izjavio da se novinar Avdo Avdić i magazin Žurnal svojim tekstovima mješaju u unutrašnju politiku BiH. Komentarišući aferu „potkivanje“ u kojoj je učestvovao predsjednik VSTV-a Milan Tegeltija, nema ništa sporno. Upravni odbor Udruženja BHN izdao je Saopćenje za javnost u kojem traži javno izvinjenje Ambasadora Rusije novinariima Žurnala.

Meta na čelu

Linč koji preživljavam, a koji dolazi iz desničarskih medija i pojedina/ki desničara najprije je kreiran na osnovu imena i LGBT aktivizma. Ime je samo „pokriće“ za strah od gubljenja stranačkog megafona, što je često bila televizija kojom trenutno rukovodim. LGBT aktivizam je samo povod za homofobiju koju svakako njeguju, te još jedna prilika da podcrtaju kako bi izolovali/e sve druge i drugačije. Konstrukcija da sam „homoseksualna aktivistica“ objavljena u jednom, za 21. vijek nedopustivom, glasilu, kreirana je s namjerom da se stvori dilema jesam li „samo“ aktivistica ili sam i osoba istospolne seksualne orijentacije.

A znamo da kada u Bosni i Hercegovini nekoga stavite u LGBT kontekst, da ste mu istovremeno nacrtali metu na čelu.

Za prvi talas linča ovo su bile dovoljni elementi, ali trebalo je nastaviti dalje. Diskreditovati mene, potom televiziju, a tako i aktuelnu Vladu Kantona Sarajevo dio je namjera pred septembarski prevrat koji najavljuju. Do septembra bi trebalo mene dobro iscipelariti, pa da nikome nikada ne padne na pamet da se usudi prihvatiti rukovodeće pozicije a ne biti satelit dojučerašnje pozicije.

Kako sam jedino u životu ozbiljno brinula o profesionalnoj biografiji, ne praveći kompromise po cijenu vlastite egzistencijalne ugroženosti, u onome što je moj skoro dvadesetogodišnji rad, nisu mogli pronaći nijednu mrlju. Zato je sljedeća stanica bilo porijeklo te pitanje svih pitanja - gdje si bio/la 1992. godine. Ja sam bila u porodičnoj kući na teritoriji Ilidže, nismo joj mogli staviti točkove, ali to ne umanjuje činjenicu da sam četnik. Zato jedan moj prijatelj kaže kako trebam napisati priču: „S dvanaest sam otišla u četnike“. Nisu pošteđjeli ni porodicu, baveći se time do kada je moja mama radila na Kliničkom centru Univerziteta u Sarajevu. Trebala je, valjda, kao samohrana majka ostaviti to isto dijete na Ilidži, jer svako dijete ima svoju nafaku. Sad vidim da na Google pretraživaču ukucavaju „Kristina Ljevak suprug“ - biće da je on sljedeći na redu ili „samo“ provjeravaju postoji li neki muškarac u mom životu, ili u mom srcu ima samo mjesta za žene.

Zašto ne smijemo ćutati

Kad humorom pokušavam da se odbranim od tumora u javnom bh. prostoru, najčešće kažem kako se osjećam kao da sam na čelu CNN-a i kako bih nakon ovog iskustva bila spremna da se kandidujem i za rukovodeću poziciju u GRAS-u.

Nije u mom stilu, pa ne objavljujem prijeteće poruke koje stižu u

moj inbox. Nadam se da ću imati vremena da se pozabavim prijavama policiji. Dovoljno je ono što je bilo objavljeno u takozvanim medijima, mada već sada prestajem čitati. Mržnja je uvijek ista, samo su nijanse u stilu i obimu nepismenosti različite. Uvijek sam, drugim povodima, govorila kako nismo svi/e od istog „materijala“, i da ljudi potpuno različito reaguju na iste situacije. Nedavno mi je kolega s višedecenijskim stažom u profesiji rekao da se ne sjeća primjera poput mog i činjenice da je neko iz novinarstva kod nas do ove mjere bio izložen govoru mržnje. Ja svakako nastojim što manje pamtiti zlo, bez obzira na to kome je adresirano.

Iskustvo kroz koje prolazim posmatram kao priliku da upoznam vlastitu snagu, opet svjesna da bi krhka osoba na mom mjestu možda već bila štíćenica neuropsihijatrijske klinike. Zbog toga, a ne zbog mene, važno je mijenjati zakon, svaku prijetnju novinaru/ki tretirati kao prijetnju službenom licu poput policajca, ne dozvoliti da iko pomisli da se može kupati u našim očima ili nam reći: „Vidi ti glave“. Ne smijemo ćutati, prestati reagovati, pomiriti se da je tako i kad nemamo više snage otići ili iz novinarstva ili iz zemlje, jer upravo je to ono što žele, a naša je obaveza da im ne dozvolimo. Mojoj generaciji život je prošao u ratu, poraću, tranziciji i ovom limbu u kojem se sada nalazimo. Zbog nekih budućih, dužni/e smo vratiti dignitet profesiji te s te pozicije dovesti u red ove koji bi redu da uče nas.

Vladimir Kovačević:

„Osjećao sam se kao da sam ja na optuženičkoj klupi, a ne žrtva. Samo sam želio da se suđenje konačno završi“

Kad se „sedma sila“ nađe na meti silnika

Piše: Faruk Durmišević

Pripadnici „sedme sile“ u Bosni i Hercegovini sve češće su na udaru sile, i to one fizičke. Bolno iskustvo koje jasno demonstrira ko je kome „sila“ i nad kime se ona upotrebljava osjetio je na svojoj koži novinar bijeljske televizije BNTV Vladimir Kovačević.

Godinu dana nakon brutalnog napada, navedeni slučaj i dalje izaziva šok i nevjericu posebno među kolegama unutar novinarske zajednice, uzimajući u obzir činjenicu da je Kovačević izudaran metalnim šipkama po glavi i da je samo pukom srećom preživio. Pravda je donekle zadovoljena, jer je Marko Čolić iz Banje Luke nedavno zbog pokušaja ubistva novinara Kovačevića prvostepeno osuđen na četiri godine robije. Međutim, nema odgovora na pitanje da li postoje nalogodavci ovog djela, a isto to pića se i Kovačević.

Vladimir Kovačević

Žrtva kao optuženik

Dok razgovaramo o svemu što je preživio u proteklih godinu, kaže mi da osjeća zadovoljstvo zbog završetka sudskog postupka jer se, kako objašnjava, tokom trajanja suđenja osjećao kao da je on zapravo na optuženičkoj klupi, a ne da je žrtva brutalnog napada. Za njega je to sve, kako navodi, bilo „mrcvarenje“.

„Samo sam želio da se suđenje konačno završi. Cijeli taj postupak teško mi je pao jer nije bilo ugodno odlaziti na ročišta i iznova doživljavati sva ta dešavanja u sudnici. Sve to mi je nekako bilo teže nego sam fizički napad, i zbog toga, samo neka je gotovo“, s olakšanjem govori Kovačević.

Na pitanje zbog čega je napadnut, odnosno zašto je baš on bio Čolićeva meta, Kovačević ne zna odgovor.

„Čolić nije imao nikakav lični motiv za pokušaj mog ubistva, zajedno sa svojim saradnikom, već se iza te naredbe krije neko drugi. Ko se krije, ja se nadam da će to pokazati naredna istraga, ali u neku ruku i sumnjam da će se ići ka tome“, kaže Vladimir Kovačević.

Već duže vrijeme bh. novinari naglašavaju potrebu bolje zakonske zaštite njihovog prava na slobodan i neometan rad. Napad na Kovačevića bio je okidač za njegove kolege da od zastupnika u Narodnoj skupštini Republike Srpske zahtijevaju da izmjenama Krivičnog zakona ovog entiteta napad na novinare bude tretiran kao napad na službene osobe.

„Od vlasti Republike Srpske očekujemo da privedu pravdi sve napadače na novinare. Od novog saziva Narodne skupštine tražimo da na prvoj redovnoj sjednici po hitnom postupku izmijene Krivični zakon RS-a kako bi napadači na novinare bili oštrije kažnjavani. Novi krivični zakon bi trebalo da sadrži novu odredbu, po kojoj bi se napad na medijske radnike tretirao kao napad na službena lica, čime bi se povećale kazne za napadače, a slučajevi brže procesuirali. Ovo je tokom predizbornog perioda obećala većina stranaka koje su ušle u Narodnu skupštinu. Opozicione stranke su to uradile mnogo ranije, a SNSD odmah nakon napada na Vladimira Kovačevića“, kazao je u novembru prošle godine Siniša Vukelić, predsjednik Kluba novinara Banja Luka.

Ni u drugom dijelu države, ništa bolja situacija kada je riječ o zaštiti novinara. U Federaciji Bosne i Hercegovine, prema tumačenju lidera Stranke demokratske akcije Bakira Izetbegovića, napad na snimatelja je zapravo „napad na kameru“, a to se desilo Adiju Kebi, fotografu Žurnala koji je snimao objekte firme u vlasništvu Huse Česira, predsjednika Općinskog odbora SDA Novi Grad.

„U proteklih godinu dana nebrojeno puta smo bili meta od strane kako pravosudnih institucija, tako i političkih partija i njihovih predstavnika. Reagov-

ali smo i ukazivali na neophodnost ozbiljnog djelovanja nadležnih institucija u kažnjavanju počinioca napada na novinare. Rezultat njihove neaktivnosti ili nedovoljno ozbiljnog pristupa ovom, sve očitijem problemu, rezultira sve učestalijim napadima i otvorenom sprječavanju medija u izvještavanju“, izjavio je nakon napada na Kebu izvršni direktor Centra za razvoj medija i analize i urednik portala Žurnal, Eldin Karić.

Nakon ovog nemilog događaja u Parlamentu Federacije usvojena je inicijativa SDP-a da napadi na novinare ubuduće budu tretirani kao napadi na službene osobe. Od inicijative do samih izmjena krivičnog zakona dug je put, ali se postavlja pitanje koliko bi status „službene osobe“ za novinare mogao predstavljati mač sa dvije oštrice, odnosno prenijeti poruku javnosti da novinari moraju imati „poseban tretman“ kako bi slobodno mogli obavljati svoje radne zadatke... Osim toga, pitanje je u kojoj mjeri bi se predložene inicijative mogle implementirati kroz entitetske krivične zakone, s obzirom na to da novinari po prirodi posla radne zadatke obavljaju širom BiH bez obzira gdje im se nalazi matična redakcija. Da li to onda znači da najprije treba regulisati izmjene Krivičnog zakona na državnom nivou koji bi tretirao napade na novinare, a onda to zakonsko rješenje ugraditi u niže nivoe vlasti?

Marko Čolić

Pravda je donekle zadovoljena, jer je Marko Čolić iz Banje Luke nedavno zbog pokušaja ubistva novinara Kovačevića prvostepeno osuđen na četiri godine robije. Međutim, nema odgovora na pitanje da li postoje nalogodavci ovog djela, a isto to pita se i Kovačević.

Nakon ovog nemilog događaja u Parlamentu Federacije usvojena je inicijativa SDP-a da napadi na novinare ubuduće budu tretirani kao napadi na službene osobe. Od inicijative do samih izmjena krivičnog

Huso Česir

zakona dug je put, ali se postavlja pitanje koliko bi status „službene osobe“ za novinare mogao predstavljati mač sa dvije oštrice, odnosno prenijeti poruku javnosti da novinari moraju imati „poseban tretman“ kako bi slobodno mogli obavljati svoje radne zadatke...

Osim toga, pitanje je u kojoj mjeri bi se predložene inicijative mogle implementirati kroz entitetske krivične zakone, s obzirom na to da novinari po prirodi posla radne zadatke obavljaju širom BiH bez obzira gdje im se nalazi matična redakcija. Da li to onda znači da najprije treba regulisati izmjene Krivičnog zakona na državnom nivou koji bi tretirao napade na novinare, a onda to zakonsko rješenje ugraditi u niže nivoe vlasti?

Šovinistički komentari na društvenim mrežama

A jedno od najprikladnijih mjesta za ispoljavanje profesionalnih i ličnih frustracija te poticanje govora mržnje prema novinarima su društvene mreže. To je na najgori mogući način na svojoj koži osjetila i moja radna kolegica Arijana Saračević-Helać, kada je nju i Sanelu Prašović krajem 2017. godine uposlenik Predsjedništva BiH na svom Facebook profilu nazvao „polóvnjačama“. Osim osuda, mahom iz novinarske zajednice i kratkotrajnog interesa javnosti u vidu raznih komentara povodom ovog slučaja, izostala je adekvatna sankcija i spomenuti uposlenik državnog Predsjedništva – „službeno lice“ - nastavio je neometano raditi svoj posao, kao da se ništa nije desilo. A moje kolegice novinarke i danas nastavljaju biti meta šovinističkih, groznih i malicioznih komentara pripadnika jačeg spola, i to vrlo često na račun njihove vanjštine.

Mi novinari nerijetko nismo ni svjesni koliko je posao koji radimo zapravo rizičan jer nije se lako odbraniti od različitih načina „ispoljavanja nezadovoljstva“ o kojima pišemo i u ovom tekstu. Na adekvatnu pravnu zaštitu i dalje najčešće ne možemo računati, jer u sistemu obrnute realnosti u kojoj živimo novinari su veoma često meta pravosuđa, a ne oni koje bi trebalo zaštititi.

Na kraju, pitanje o kojem moramo razmisliti: da sutra padne mrtva glava nekog novinara, da li bismo svi kao društvo najzad shvatili ozbiljnost situacije?

“Mi novinari nerijetko nismo ni svjesni koliko je posao koji radimo zapravo rizičan jer nije se lako odbraniti od različitih načina „ispoljavanja nezadovoljstva“ o kojima pišemo i u ovom tekstu. Na adekvatnu pravnu zaštitu i dalje najčešće ne možemo računati”

„U situaciji u kakvoj se nalazimo, gdje medijski radnici nemaju nikakvu specijalnu zaštitu, neizbježno je da će se osobe koje su predmet medijskog izvještavanja u najmanju ruku nedolično ponašati“

Zaštita medijskih radnika u krivičnim zakonima je od javnog interesa

Piše: Senad Pizović

„Štampa ima zadatak da prenosi informacije i ideje o političkim pitanjima i drugim temama od javnog interesa. Ne samo da štampa ima zadatak da prenosi te informacije i ideje, javnost također ima pravo da ih dobija.“¹

Postavlja se pitanje koliko je naše društvo omogućilo uvjete da medijski radnici izvršavaju svoj zadatak iz naprijed citirane odluke Evropskog suda za ljudska prava, nesmetano i bez pritiska.

Najbolji odgovor na to pitanje jeste činjenica da u krivičnim zakonima BiH (entitetskim, državnim i Brčko Distrikta) medijskog radnika zakon uopće ne prepoznaje kao profesiju od značaja i profesiju koju treba posebno zaštititi. Zbog takve činjenice imamo situacije tipa: „Hoćeš da prođem kroz tebe“ (obraćanje osobe snimatelju TV kuće u 2009. godini) ili „Šta snimaš, j... li ti javni prostor“ (obraćanje lica uz zadavanje udaraca snimatelju internet portala u 2019. godini). Nerijetki su slučajevi fizičkog napada na medijske radnike - samo oni „zvučniji napadi“ budu objavljeni u javnosti, a i sa takvim slučajevima se često završava na način koji najbolje objašnjava narodna izreka „pojeo vuk magarca“.

Medijski radnici su na meti i njihova sigurnost je ugrožena jer mediji su ti koji svojim istraživačkim novinarstvom otkrivaju anomalije u našem društvu. Takve anomalije tek nakon objave u medijima primaju oznake krivičnog postupka. U situaciji u kakvoj se nalazimo, gdje medijski radnici nemaju nikakvu specijalnu zaštitu prema krivičnim zakonima u BiH, neizbježno je da će se osobe koje su predmet medijskog izvještavanja u najmanju ruku nedolično ponašati prema medijskim radnicima, odnosno na društveno neprihvatljiv način se obračunavati s njima.

Zbog svega naprijed navedenog potrebno je hitno donijeti izmjene i dopune krivičnih zakona u BiH na način da bi medijski radnik dobio specijalan tretman sa krivično pravnog aspekta. U javnosti je dosta zagovaranja da se to riješi na način da medijski radnik dobije status službene osobe. Podsjećanja radi, status službene osobe bi doveo do toga da bi se napadi na medijske radnike oštrije sankcionisali, ali se postavlja pitanje koliko bi to efekta imalo sa preventivne strane, odnosno koliko bi prosječni građanin shvatio šta to znači status službene osobe. Stoga, ideja je da se pored davanja statusa službene osobe izmjenama i dopunama krivičnih zakona u BiH definiše i posebno krivično djelo napad na medijskog radnika, a kojim krivičnim djelom bi se propisalo da, primjera radi, ko grubim omalovažavanjem, vrijeđanjem medijskog radnika, upućivanjem prijetnji njemu ili njemu bliskih osoba prilikom obavljanja redovnih poslovnih zadataka, te ko medijskog radnika u obavljanju redovnih poslova ozlijedi kaznit će se kaznom zatvora najmanje od jedne godine. Uvođenjem posebnog krivičnog djela na način kako je opisano, javnost bi lako shvatila da su konačno medijski radnici zaštićeni i to bi preventivno djelovalo na potencijalne atake na medijske radnike.

Oslanjajući se na uporedno pravo, Republika Srbija je još u 2009. godini donijela izmjene Krivičnog zakonika R Srbije, te su tako medijski profesionalci uvršteni među pripadnike profesija sa statusom djelatnosti od javnog značaja, tj. dobili su status službene osobe², a propisano je i kao krivično djelo ugrožavanje sigurnosti medijskog radnika³. Hrvatska u svom Kaznenom zakonu ima propisano krivično djelo povreda slobode mišljenja i izražavanje misli⁴, a posebno tretira i prijetnju upućenu novinaru i za to je predviđena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina⁵.

Od javnog interesa je da se donesu izmjene i dopune krivičnih zakona u BiH kako bi se omogućilo medijskim radnicima nesmetano obavljanje posla, te polazeći od elementarne logike i zdravog razuma nije

moguće naći oportuna mišljenja zašto trebaju medijski radnici dobiti svoju zaštitu u krivičnim zakonima u BiH. Takva zaštita će samo doprinijeti i boljem izvještavanju javnosti o događajima od značaja jer će novinar bez pritiska i eventualnog straha od odmazde moći raditi svoj posao. Postavlja se samo pitanje, šta zakonodavac više čeka?

¹Evropski sud za ljudska prava, *Centro Europe 7 s.r.l. i Di Stefano protiv Italije* (Predstavka br. 38433/19 tačka 131), *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (Predstavka br. 5493/76)

²Član 112, stav 3, tačka 32. Krivičnog zakonika R Srbije

³Član 138. stav 3. Krivičnog zakonika R Srbije

⁴Član 127. Kaznenog zakona R Hrvatske

⁵Član 139. Stav 3. Kaznenog zakona R Hrvatske

Šta kaže struka, a šta politika: Od prijedloga za oštrije kazne do „šta vam vrijedi kad vas neko prebije“

„Aktuelnim inicijativama u FBiH i RS-u za napad na novinare predložene su kazne zatvora od tri mjeseca do pet godina, u zavisnosti od težine krivičnog djela“

U aprilu ove godine, zastupnici Parlamenta Federacije BiH usvojili su Inicijativu za dopunu Krivičnog zakona Federacije odredbama koje bi novinare štatile dok obavljaju svoj posao.

Inicijativu je predložio Klub Socijaldemokratske partije (SDP) Bosne i Hercegovine, a neposredan povod bio je napad Huse Česira, istaknutog člana Stranke demokratske akcije (SDA) na snimatelja Žurnala Adija Kebu.

SDP-ovu inicijativu u Federalnom parlamentu podržala su 54 od 74 prisutna zastupnika. Zanimljivo je da je najprije održano tajno (elektronsko) glasanje, prilikom kojeg je za navedenu inicijativu glasao samo 41 parlamentarni zastupnik. Tek nakon zahtjeva Kluba SDP-a za pojedinačno izjašnjavanje, uspjeli su dobiti podršku većine - ali ne i svih zastupnika SDA i HDZ-a BiH.

„Izmjenama zakona će se napad na novinare tretirati najvjerovatnije jedinstveno kao napad na zdravstvene radnike, odnosno ući će u isti segment Krivičnog zakona. Predložene su konkretne kazne zatvora od tri mjeseca do pet godina, u zavisnosti od težine krivičnog djela“, kaže podnosilac inicijative Senaid Begić.

*Draško Stanivuković:
„Cilj je da izjednačimo
napad na novinare sa
napadima na službena
lica. Jasno je, novinar
nije službeno lice, zato i
nismo mijenjali poglav-
lje krivičnih djela protiv
službenih lica, već ono
u krivičnom djelu protiv
slobode prava građana“*

Podršku su dali i Demokratska fronta (DF), SBB te Naša stranka, iz koje ističu da je važno usvojiti izmjene zakona. „Posebno je to važno u društvu u kojem živimo, u kojem su javna riječ i posao novinara postali obezvrijeđeni. Novinar treba da dođe do informacije iz više izvora, treba da ima komunikaciju sa svim ljudima i samim tim ga je potrebno zaštititi kao službeno lice. Naravno da će Naša stranka podržati izmjene ovog zakona i ovo je situacija kada se svi moramo staviti na stranu novinara“, izjavio je zastupnik Naše stranke Mirsad Čamdžić.

Ismet Osmanović iz SDA za Oslobođenje je kazao kako bi jedan ovakav zakon „trebao možda proći neku širu javnu raspravu, u koju bi bili uključeni pravници, ali i predstavnici medija“. Dodao je da je sloboda medija „tema koja apsolutno zaslužuje svaku pažnju“ i da ta sloboda „nema alternativu“.

Uprkos načelnoj podršci svih parlamentarnih stranaka, za sada je, ipak, sve još uvijek na inicijativi. Slično je i u Republici Srpskoj, gdje je nacrt sa izmjenama Krivičnog zakona upućen u parlamentarnu proceduru, ali se još čeka da se o tome izjasne poslanici.

Draško Stanivuković iz Partije demokratskog progressa (PDP) navodi da je pravni tim ove stranke definisao odredbe na kojima je insistirala medijska zajednica i novinari u RS-u, a odnose se na slobode i prava novinara. Prema tim odredbama, ko ugrozi sigurnost novinara prijetnjama, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine, a ako je učinjeno krivično djelo prema novinaru u vezi vršenja njegove profesije, počinitelj će se kazniti kaznom od šest mjeseci do pet godina zatvora.

„Cilj je da izjednačimo napad na novinare sa napadima na službena lica. Jasno je, novinar nije službeno lice, zato i nismo mijenjali poglavlje krivičnih djela protiv službenih lica, već ono u krivičnom djelu protiv slobode prava građana“, objasnio je Stanivuković.

Medijski profesionalci i udruženja koja se bave zaštitom prava novinara u BiH u načelu su podržali spomenute inicijative. Predsjednik Udruženja novinara RS-a Milorad Labus ističe kako se novinari vrlo često u bh. društvu predstavljaju kao najveći krivci za nerad na stotine državnih institucija, agencija, službi...

„Vjerujem kada bi se napad na novinare tretirao kao napad na službeno lice da takvih nemilih scena ne bi bilo i da bi novinar bio prepoznat kao osoba koja je savjest javnosti i koja tu mora da bude i radi svoj posao“, smatra Labus.

Izvršna direktorica Vijeća za štampu BiH Ljiljana Zurovac smatra kako je potrebno zaštititi novinare zbog sve češće izloženosti napadima.

„Potrebno je zakonski procesuirati osobe koje napadaju novinare i sprečavaju ih da rade svoj posao i na terenu i u institucijama. U posljednje vrijeme svjedoci smo brojnih napada na novinare dok prikupljaju informacije, dok fotografiju ili snimaju na javnim površinama od različitih profila ljudi. Mnogi građani ne shvataju koliko je to u njihovom interesu, u javnom interesu“, navela je Zurovac u izjavi za Oslobođenje. Dok Zurovac smatra da bi izmjene krivičnih zakona donijele promjenu stanja na terenu kada je riječ o zaštiti novinara prilikom

obavljanja njihovih zadatak +a, ne dijele svi to mišljenje. Urednik online magazina Žurnal Eldin Karić je u izjavi za Radio Slobodna Evropa naveo da su ovakve inicijative potpuno nepotrebne.

„Uopšte ne vidim razloga da se nekome daje poseban tretman. Niko nema prava da ih dira, bez obzira ko su, šta rade ili koji status imaju“, kaže Karić.

Slično mišljenje ima i nekoliko pravnika sa kojima smo razgovarali. Iako nisu željeli zvanično govoriti o tome, neki od naših sagovornika smatraju da zakon sam po sebi neće puno toga promijeniti u praksi sve dok i sami političari i druge ličnosti iz javnog života ne promijene vlastiti stav prema novinarima, koje nerijetko potcjenjuju i javno omalovažavaju.

„Sve to lijepo zvuči, ali šta vama kao novinaru vrijedi taj zakon kad vas neko prebije? Problem je u tome što generalno treba mijenjati svijest i odnos bh. javnosti prema novinarima i njihovom poslu“, rekao nam je jedan advokat u neformalnom razgovoru.

Ugledna mostarska advokatica Nada Dalipagić ističe da bi uz status službene osobe novinari mogli nesmetanije i odgovornije obavljati svoj posao.

„Proteklih godina sam imala dosta krivičnih predmeta, od nasilničkog ponašanja prema novinarima, ugrožavanja sigurnosti, nanošenja tjelesnih povreda... Novinari veoma rijetko prijavljuju ta krivična djela tužilaštvu. Novinari uglavnom reaguju samo ako je to snimljeno, ako je to vidjela javnost. No, svaki verbalni i fizički napad trebalo bi prijaviti“, naglasila je Dalipagić u razgovoru za portal Klix.

ŠTA DONOSE PREDLOŽENE IZMJENE KRIVIČNIH ZAKONA

Prema podacima Udruženja/udruge BH novinari, na sudovima u Bosni i Hercegovini samo 27 % napada na novinare riješeno je u korist novinara. Registrovali smo 121 krivično djelo za period od 2012. do kraja 2018. godine.

Članovi Upravnog odbora Udruženja/udruge BH novinari su na VI redovnoj Sjednici Upravnog odbora, koja je održana 11. maja 2019. godine u Sarajevu, usvojili prijedloge izmjena Krivičnog zakona Federacije BiH, i to člana 183. - Ugrožavanje sigurnosti i člana 358. - Sprečavanje službene osobe u vršenju službene radnje, kao i dodat

novi član 358a- Sprečavanje novinara u vršenju profesionalne dužnosti i. Na sjednici su usvojene i izmjene Krivičnog zakona BiH, Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH kao i Krivičnog zakona RS-a.

Predsjednik Udruženja BH novinari Marko Divković, predsjednik Kluba novinara Banja Luka Siniša Vukelić i predsjednik Kluba novinara Mostar Faruk Kajtaz su na press konferenciji koja je održana isti dan medijima predstavili ideju i prijedloge izmjena krivičnih zakona na nivou države BiH, entiteta Federacije i Republike Srpske i Brčko Distrikta.

Udruženje BH novinari uputilo je ove prijedloge svim nadležnim institucijama i vladama, parlamentima i Narodnoj skupštini RS-a te predstavnicima političkih partija u Bosni i Hercegovini.

NIVES JUKIĆ, OMBUDSMAN ZA LJUDSKA PRAVA BiH Unaprijediti postojeći zakonski okvir, ali i definirati djelokrug rada novinara

Smatrate li da treba donijeti izmjene krivičnih zakona u BiH kako bi se omogućila efikasnija krivična zaštita novinara - žrtava različitih krivičnih djela?

- Nesporno je potrebno unaprijediti postojeći zakonski okvir, a sve u cilju povećanja stupnja zaštite novinara. Podsjećam da je 2017. godine Institucija ombudsmana u svom specijalnom izvješću o položaju novinara i prijetnjama novinarima iznijela niz preporuka koje se odnose na tu oblast. Jedna od tih preporuka glasi: „...Potrebno je razmotriti da se napad na novinare definira u krivičnim zakonima kao posebno krivično djelo ili kao teži oblik krivičnog djela napada na službenu osobu u vršenju službene dužnosti, te da se razmotri da se napad na novinare definira u zakonima o javnom redu i miru kao poseban prekršaj javnog reda i mira...“

Kakav je vaš stav o aktuelnim inicijativama u Federaciji i RS-u da se napadi na novinare trebaju tretirati kao napadi na službene osobe?

- Podržavam navedenu inicijativu, ali smatram i potrebnim definirati djelokrug rada novinara, znači, propisati u vršenju kojih poslova je novinar ometen ili napadnut.

Impressum

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, BiH

Tel: +387 33 223 818;

Fax: + 387 33 255 600

E-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;

Web: www.bhnovinari.ba

Redakcijski kolegij biltena

Faruk Kajtaž

Siniša Vukelić

Borislav Vukojević

Bedrana Kaletović

Amer Tikveša

Urednik

Maja Radević

Tehnički urednik

Jasmin Ibrić